

วิญญานคนกล้วยไม้กับการพัฒนาชนบท

ระพี สาคริก

จากช่วงที่เกิดปัญหาเรื่องต่างชาติจะเข้ามาถือครองแผ่นดินไทยเพื่อลงทุนปลูกกล้วยไม้ส่งขายต่างประเทศ มีประเด็นอยู่ในเหตุผลของการต่อสู้ที่กล่าวชี้แจงไว้ว่า หองปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ของไทยเท่าที่เป็นมาแล้วจนถึงขณะนี้ ต่างก็ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศในศักยภาพการผลิตอย่างกว้างขวาง จึงทำให้มีธุรกิจกล้วยไม้จากทั่วโลกมาจ้างคนไทยขยายพันธุ์ ดังที่พิสูจน์ตัวเองมาแล้วจากผลงานทั้งหมด จนกระทั่งทำให้ช่วงหลังๆ กิจการขยายพันธุ์กล้วยไม้ที่ผ่านหอปฏิบัติการ มีการขยายกิจการและพื้นที่อย่างกว้างขวาง

หากมองเห็นประเด็นนี้ได้ ก็น่าจะถือว่ามีเหตุผลเพียงพอในการคัดค้านเพื่อไม่ให้ต่างชาติเข้ามาทำ ถึงกระนั้นอำนาจรัฐซึ่งเป็นฝ่ายที่ต้องทำให้ต่างชาติมาลงทุนก็ยังคงกล่าวว่ ถ้าคนไทยทำได้แล้วคงไม่จำเป็นที่จะให้การสนับสนุนชนต่างชาติ ซึ่งประเด็นนี้หากมองย้อนกลับ น่าจะเปิดโอกาสให้รู้ความจริงจากใจผู้มีอำนาจได้ว่า ถ้าคนไทยยังทำไม่ได้ ก็คงจะอนุญาต แทนที่จะคิดลึกลงไปอีกระดับหนึ่งได้ว่า หากคนไทยยังทำไม่ได้ ควรพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ทำได้ ทั้งๆ ที่แผ่นดินผืนนี้คือสิทธิของไทยทุกคนที่จะร่วมใจกันรักษาไว้ เพื่อการถือครองโดยชอบธรรม

หวนกลับไปนึกถึงสภาพหอปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ดังที่ได้ชี้แจงเหตุผลไว้แล้วว่าสามารถให้บริการตลาดได้ทั่วโลก แต่ถ้ามองลึกลงไปอีกระดับหนึ่งน่าจะทำให้สะดุดคิดได้ว่า เหตุไฉนสภาพการผลิตกล้วยไม้ของไทยจึงจำเป็นต้องขยายกิจการเพื่อรับใช้คนต่างชาติมากกว่าการให้บริการแก่ชีวิตคนไทยด้วยกันเอง?

หากมองเห็นคุณค่าของคนไทยก็น่าจะมองเห็นความสำคัญของประเด็นนี้ ก็คงเห็นความจริงต่อไปอีกว่า แทนที่ภาคเกษตรของไทยซึ่งทำโดยหยาดเหงื่อแรงใจของคนไทยจะให้บริการรับใช้ชีวิตคนไทยด้วยกันเองก่อนที่จะนึกถึงคนชาติอื่น แต่กลับ

มองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่าทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็ทำเพื่อส่งออกจนกระทั่งขยายขอบข่ายกว้างขวางยิ่งขึ้น

หากย้อนกลับไปนึกถึงอดีตที่ผ่านมา แต่ก่อนเราเคยทำเพื่อพอกินพอใช้ ซึ่งช่วงนั้นเกษตรกรไทยต่างก็ยังไม่มียานยนต์ส่วนตัวมากนัก มาถึงช่วงนี้เหตุไฉนสภาพการเปลี่ยนแปลงจึงกลายเป็นเน้นการส่งออก แต่ถ้าย้อนมามองสู่อีกด้านหนึ่งกลับพบความจริงว่า ชีวิตเกษตรกรไทยในปัจจุบันตกอยู่ในสภาพถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนระดับบน ซึ่งรับกระแสวัตถุและเงินตราจากคนต่างชาติเข้ามาเพื่อประโยชน์แห่งตนชัดเจนยิ่งขึ้น ถึงขนาดจนจนยอโอกาสโก่งกินทุกสิ่งทุกอย่างอันถือเป็นสมบัติของแผ่นดินอย่างขาดความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามความจริงแล้วทั้งอาหารกายและอาหารใจควรมีเหตุมีผลสานถึงซึ่งกันและกัน โดยถือจิตใจคนท้องถิ่นเป็นแกนหลัก แต่คนไทยแม้ในช่วงที่ผ่านมากลับคิดว่าอาหารกายต้องมาก่อนอาหารใจ ซึ่งเรื่องนี้สามารถค้นหาความจริงได้จากเรื่องกล้วยไม้

จึงทำให้สภาพปัจจุบันยังคงมองเห็นผลจากสิ่งดังกล่าวได้อย่างชัดเจนว่า การพัฒนาชนบทจำต้องตกอยู่ในสภาพล้มเหลว ทั้งๆ ที่การพัฒนาชนบทโดยองค์รวมคือพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่บนพื้นฐานสังคมไทย

หรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้าการพัฒนาชนบทประสบความสำเร็จมาแล้ว แม้การพัฒนาอื่นใดก็ตามซึ่งอาจเห็นว่าประสบความสำเร็จมาแล้ว แต่สำหรับอนาคตความสำเร็จเหล่านั้นก็คงเป็นไปได้เพียงช่วงเดียวเท่านั้น

แม้การพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยซึ่งแต่ก่อนกล้วยไม้เคยเป็นของเล่นสำหรับคนระดับบน แต่มายุคนี้ผู้ที่มีรากฐานจิตใจเข้มแข็งลุกขึ้นเดินทวนกระแสสังคมโดยนำปฏิบัติจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างเด็ดเดี่ยว จนกระทั่งทำให้หลายคนรู้สึกว่กล้วยไม้เป็นอาชีพสำหรับคนหลายระดับ แต่บนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาได้ ย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคล

จากการพัฒนากล้วยไม้ซึ่งผู้เขียนเริ่มจากจิตสำนึกที่ให้ความสำคัญแก่คนเป็นพื้นฐาน หลังจากดำเนินการมาแล้วช่วงหนึ่ง ทำให้เกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวจากกลุ่มบุคคลอีกด้านหนึ่งซึ่งเข้ามาขัดขวางโดยใช้วิธีการทุกรูปแบบ

ปัญหาดังกล่าวสอนให้รู้ได้ว่า หากยังปล่อยปละละเลยให้การจัดการศึกษาผลิตคนลักษณะเดิมออกมามากขึ้น ในที่สุดวงการกล้วยไม้ไทยก็คงเจริญก้าวหน้าไปได้ยากยิ่งขึ้น

จากปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งค้นพบได้จากเงื่อนไขที่อยู๋ในระบบการจัดการศึกษาเลยไปถึงปัญหาวัฒนธรรมและสังคมก่อนที่จะก้าวไปถึงปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้ผู้เขียนต้องให้ความสนใจทุกเรื่อง ดังนั้นจึงเริ่มสะท้อนให้เห็นบทบาทที่มีการชี้ถึงปัญหาต่างๆ จากทุกแง่มุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่แฝงอยู่ในรากฐานการศึกษาเพื่อเรียนรู้ความจริง ไม่ได้มองข้ามการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ผลสะท้อนดังกล่าว ทำให้คนในวงการกล้วยไม้ไทยจำนวนมากแม้กลุ่มบุคคลที่ถูกริยกว่านักวิชาการ หลายคนมองว่าผู้เขียนละทิ้งกล้วยไม้ไปทำสิ่งที่อยู่นอกเรื่องแล้ว

ความรู้สึกดังกล่าว คือความจริงที่สอนให้ตัวเองรู้ว่า คนส่วนใหญ่ยังไม่อาจมองเห็นสิ่งที่เป็นพื้นฐานความมั่นคงของตนอย่างแท้จริง

ผู้เขียนกลับรู้สึกว่ หากคนในวงการกล้วยไม้ไทยแม้วงการเกษตรอย่างอื่น ยังขาดการมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาชนบทอันควรถือว่าชีวิตคนกลุ่มนี้อยู่ใกล้พื้นดินถิ่นเกิดของตัวเองมากที่สุด ตราบนั้นผลผลิตจากกล้วยไม้ไทยก็คงยังต้องรับใช้ความต้องการของคนต่างชาติอยู่ตลอดไป จนกว่าแผ่นดินผืนนี้จะสูญสิ้นไปหมดโดยไม่มีอะไรเหลือไว้เป็นมรดกตกทอดถึงชนรุ่นหลัง

แม้จากประสบการณ์ซึ่งได้รับจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสดๆ ร้อนๆ เมื่อไม่นานมานี้ ผู้เขียนยังเกิดความรู้สึกอยู่ในใจแต่เพียงผู้เดียวว่า ตนจำเป็นต้องชี้้นำความคิดให้มุ่งลงถึงพื้นดินอย่างลึกซึ้ง และสะท้อนกลับมาชี้ให้เห็นถึงความเสียหายของเรื่องอื่นๆ ซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทยร่วมด้วย